

Wasser D.E., Sherman P.W. 2010. Avian longevities and their interpretation under evolutionary theories of senescence. *J. Zool.* doi: 10.1111/j.1469-7998.2009.00671.x
<http://www.clanga.com>
<http://forum.przyroda.org>
<http://bociany.org.pl/viewtopic.php?t=154>
https://www.pwrc.usgs.gov/bbl/longevity/longevity_main.cfm; last update 09.2015, data dostępu 24.12.2015.
http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/england/norfolk/4722601.stm
<http://maciejkowalski-birds.blogspot.com/2013/01/welcome-to-blady-hel.html>
<http://stanislawczyk.pl/?p=3215>
<http://michalstanecki.com/zimowa-wyprawa-nad-morze/>
<http://www.otopjunior.org.pl/pl/blog/rybaczek46/6374>
<http://www.birdwatcher.cz/Polsko1201.html>
<http://birdwatchers.pl/index.php/obserwacje/obserwacje-2009/item/250-23-25-10-2009r-ptasi-raj-jastrzebia-gora-wladyslawowo-hel>
<http://www.otop.org.pl/uploads/media/styczen2011.pdf>
http://ptasizm.blogspot.com/2012_01_01_archive.html
http://www.hel.ug.edu.pl/aktu/2014/hel_zaprasza_zima.html
<http://www.birdwatching.pl/wyprawy/art/797>
<http://truenature.pl/index.php/o-autorach/7-truenature/9-artykuly-2>

Arkadiusz Sikora

Stacja Ornitologiczna, Muzeum i Instytut Zoologii PAN
Nadwiślańska 108, 80-680 Gdańsk
sikor@miiz.waw.pl

Zbigniew Kajzer

Wiosny Ludów 3/35, 71-471 Szczecin
aricilla@interia.pl

Waldemar Półtorak

Świemirowska 15/1, 81-877 Sopot
pluwialis@op.pl

Drugie stwierdzenie biegusa wielkiego *Calidris tenuirostris* w Polsce

Podczas prac obozu Grupy Badawczej Ptaków Wodnych „Kuling” w ujściu przekopu Wisły w dniu 17.07.2014 ok. godz 18 zaobserwowałam nieznaną mi gatunek siewkowca. Ptak żerował w pobliżu pułapek tunelowych, wspólnie z innymi gatunkami biegusów (rdzawym *Calidris canutus*, krzywodziobym *C. ferruginea*, zmiennym *C. alpina* i płaskodziobym *C. falcinellus*). Spośród wszystkich siewkowców w stadzie obserwowanych z odległości 80–100 m wyraźnie wyróżniał się krępą sylwetką i dużymi rozmiarami ciała. Ptak z daleka przypominał biegusa rdzawego jednak miał przesunięty do przodu „środek ciężkości”, dłuższe ciało i dłuższy dziób (nieco dłuższy od długości głowy). Dziób był jednolicie czarny, nogi krótkie, czarne. Ogólna tonacja upierzenia była bardzo pstrokata, co wskazuje, że był to osobnik dorosły w szacie godowej. Wyróżniały się intensywnie rdzawe barkówki, które wyraźnie kontrastowały z bardzo ciemnym, brunatnoczarnym

płaszczem i nieco jaśniejszymi, szarobrazowymi pokrywami skrzydłowymi. Na płaszczu i grzbiecie widoczne były nieliczne białe plamy. Brzuch był biały z wyraźnymi czarnymi plamami różnej wielkości w kształcie grotów. Największe plamy znajdowały się po bokach ciała, wzdłuż skrzydeł. Piers pokryta była ciemnobrazowymi plamami, zlewającymi się w jedną całość. Z daleka plamy te sprawiały wrażenie czarnej, ostro odcinającej się od tła przepaski biegnącej przez pierś i sięgającej do nasady skrzydeł. Ubarwienie głowy było równomiernie pstrokate z białymi i szarobrunatnymi piórami. Niewielka biała obrączka oczna widoczna była tylko z bliskiej odległości. Średnie i duże pokrywy naskrzydłowe były szarobrazowe, jaśniejsze od piersi, z niewielkimi, nieregularnymi jasnymi brzegami. Końce lotek złożonego skrzydła sięgały poza ogon. W locie obserwowany ptak był wielkości mewy małej *Hydrocoloeus minutus* i miał stosunkowo długie, ostro zakończone skrzydła. Pasek skrzydłowy był bardzo wąski, trudny do zauważenia. Kuper biały podobnie jak u biegusa krzywodziobego. Sterówki jednolicie ciemnoszare.

Ptak żerował na mokrym piachu, rzadziej w płytkim błocie, wyraźnie unikając głębszej wody. Podobnie jak w przypadku pozostałych biegusów, żerowanie polegało na szybkim sondowaniu dziobem podłoża w płytkiej wodzie lub pojedynczych sondowaniach w mokrym piachu. Ptak przebywał w pewnym oddaleniu od innych biegusów, jednak zniepokojony zawsze podbiegał w ich kierunku. W porównaniu do innych biegusów był bardzo płochliwy. Początkowo dawał się podchodzić na ok. 50 m, po czym uciekał piechotą wzdłuż linii brzegowej, zachowując dystans ok. 100 m od obserwatora. Po kilku próbach udało się się podejść do biegusa na odległość ok. 30 m, po czym zaniepokojony ptak najpierw odbiegł, a następnie odleciał na większą odległość. Powyżej opisana obserwacja trwała ok. 5 minut. Następnie ptak ten był obserwowany przez większą liczbę osób przez ok. 30 min. Głos lecącego ptaka był dwusylabowy, przypominający raczej głos kaczek niż siewkowców. Głos ten określono jako „kwekwe”, przy czym spółgłoska „w” w odbiorze była pomiędzy dźwiękami „w” a „f”. Ptak podczas jednej z prób podchodzenia został spłoszony i odleciał ze stadem mew małych i nie był już ponownie obserwowany.

Obserwacja uzyskała akceptację Komisji Faunistycznej jako drugie krajowe stwierdzenie tego gatunku. Pierwszego osobnika biegusa wielkiego obserwowano w dniach 15.–19.09.2001 na Zb. Turawskim, woj. opolskie (Kołodziejczyk & Pola 2002). Był to osobnik pierwszoroczny. Młode ptaki są znacznie ciemniejsze i wyróżniają się przede wszystkim ciemnym płaszczem o łuskowanym wzorze i rozległym plamkowaniem na piersi, kontrastującym z białym brzuchem. Brak jest u nich rdzawych barkówek, charakterystycznych dla szaty godowej. Biegus wielki w okresie pozalegowym jest ściśle związany z wybrzeżami morskimi. Pierwsze krajowe stwierdzenie było również pierwszą obserwacją śródładową w Europie (Kołodziejczyk & Pola 2002).

Gatunek ten gniazduje w północno-wschodniej Syberii. Zimuje głównie w Australii i pół-wsch. Azji, migrując wzdłuż wybrzeży wschodniej Azji, Indii, Bangladeszu i Pakistanu oraz wschodnimi wybrzeżami Półwyspu Arabskiego (del Hoyo et al. 1996). Globalną populację, na podstawie obserwacji ptaków zimujących, w roku 2007 oszacowano na 292–295 tys. os. (Wetlands International 2015). Biegus wielki, ze względu na szybki spadek liczebności populacji, został zakwalifikowany jako gatunek zagrożony według kryteriów IUCN. Spadek liczebności wykazano na wszystkich badanych miejscach przystankowych i zimowiskach (Amano 2006, Moores et al. 2008, Wetlands International 2015). Dane z Australii wskazują na spadek populacji o ok. 78% w okresie zaledwie 3 pokoleń (ok. 22 lat) (Wetlands International 2015). Jako przyczynę tak znacznego spadku liczebności wskazuje się degradację podmokłych terenów wybrzeża Morza Żółtego

Fot. 1. Biegus wielki *Calidris tenuirostris*, ujście Wisły, lipiec 2014 (fot. A. Włodarczak-Komosińska) – Great Knot, Vistula mouth, July 2014

w Chinach, Korei Północnej i Korei Południowej, które w trakcie migracji są kluczowymi miejscami przystankowymi tego gatunku (Choi et al. 2015).

W Europie biegus wielki pojawia się bardzo rzadko. Dotychczas odnotowano tylko kilkanaście stwierdzeń pojedynczych osobników. Czterokrotnie był obserwowany w Wielkiej Brytanii (15.09.1989, 13.10.1996, 31.07.2004, 9.–15.07.2014), trzykrotnie w Szwecji (2.08.2005, 18.–19.06.2012, 11.06.2014) oraz po jednym stwierdzeniu we Francji (10.10.2004), Irlandii (25.07.2004), Holandii (19.09–6.10.1991), Norwegii (12.09.1987), Danii (2.–3.09.1993), Niemczech (1.08.1987) i Hiszpanii (7.04.1979) (<http://www.tarsiger.com>). Większość obserwacji dotyczy osobników dorosłych w okresie migracji jesiennej. Najczęściej odnotowywany w lipcu i wrześniu (po cztery stwierdzenia), a wiosną obserwowany tylko raz. W roku 2014, poza stwierdzeniem z Ujścia Wisły, dorosłego biegusa wielkiego obserwowano również dwa dni wcześniej w Norfolk w Wielkiej Brytanii (Hudson & the Rarities Committee 2015) oraz ok. miesiąca wcześniej na wyspie Olandii w Szwecji (<http://www.tarsiger.com>). Niestety ze względu na słabą jakość dokumentacji porównawczej nie można rozstrzygać, czy były to te same osobniki.

Biegusa wielkiego obserwowali: Wojciech Janecki, Ewelina Kurach, Szymon Bzoma, Krzysztof Hryniewicz, Jakub Hryniewicz, Bartosz Hryniewicz, Jacek Szulist, Magdalena Dziermańska, Barbara Komosińska, Marta Ściborska, Katarzyna Ściborska i Michał Ściborski. Serdeczne podziękowania dla Zbigniewa Kajzera za pomoc w oznaczeniu gatunku i dla Włodzimierza Meissnera za pomoc w przygotowaniu niniejszej publikacji. Dziękuję również Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Gdańsku za umożliwienie prowadzenia badań w ujściu przekopu Wisły. Praca Grupy Badawczej Ptaków Wodnych KULING nr 157.

Summary: Second record of the Great Knot *Calidris tenuirostris* in Poland. On 17th July 2014 an adult Great Knot in breeding plumage was recorded at the Vistula River mouth, Bay of Gdańsk. This record was accepted by the Polish Avifaunistic Commission as the second for Poland. The distribution of the species in Europe and its world status are discussed.

Literatura

- Amano H. 2006. Status of migratory waterbirds inhabiting tidal flats in Japan. *Chikyu Kankyo* 11: 215–226.
- Choi C.Y., Battley P.F., Potter M.A., Rogers K.G., Ma Z. 2015. The importance of Yalu Jiang coastal wetland in the north Yellow Sea to Bar-tailed Godwits *Limosa lapponica* and Great Knots *Calidris tenuirostris* during northward migration. *Bird Conserv. Int.* 25: 53–70.
- del Hoyo J., Elliott A., Sargatal J. 1996. *Handbook of the Birds of the World*. 3. Lynx Edicions, Barcelona.
- Hudson N. & the Rarities Committee. 2015. Report on rare birds in Great Britain in 2014. *Brit. Birds* 108: 565–633.
- Kołodziejczyk P., Pola A. 2002. Pierwsze stwierdzenie biegusa wielkiego *Calidris tenuirostris* w Polsce. *Not. Orn.* 43: 113–115.
- Moores N., Rogers D., Kim R.-H., Hassell C., Gosbell K., Park M.-N. 2008. The 2006–2008 Saemangeum shorebird monitoring program report. *Birds Korea*, Busan.
- Wetlands International. 2015. Waterbird Population Estimates. Available at: wpe.wetlands.org. (Dostęp: 17.09.2015).

Anna Włodarczak-Komosińska
Grupa Badawcza Ptaków Wodnych KULING
Popiełuszki 1/43, 10-693 Olsztyn
calpina@wp.pl